

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «ГЛУХІВ»

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
Національної академії наук України

ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Олександра Довженка

СІВЕРЩИНА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Наукове видання

Випуск 14

Видається з 2008 року

Ніжин
2021

УДК 94(477.5)+908(477.5)
ББК 63.3(4 Укр)
С42

ISSN 2218-4805

Рекомендовано до друку:

Вченою радою Національного заповідника «Глухів»
(протокол № 2 від 28.04.2021 р.)

Вченою радою Інституту історії України Національної академії наук України
(протокол № 4 від 29.04.2021 р.)

Вченою радою Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка
(протокол № 14 від 28.04.2021 р.)

Редакційна колегія:

І.В. Мошик (голова), С.І. Білокінь, Г.В. Боряк, С.Ю. Зозуля, Г.Д. Казьмирчук,
Ю.О. Коваленко, С.І. Кот, В.М. Крижанівський, О.І. Курок, Н.О. Мірошніченко,
К.М. Тищенко, О.А. Чумаченко, Т.В. Чухліб, М.А. Якименко
С.П. Жукова (відповідальний секретар)

Адреса редакції:

41400, м. Глухів Сумської обл., вул. Шевченка, 30, тел./факс +380-5444-23557
e-mail: dikz@ukr.net

Адреса розміщення електронної версії видання в мережі Інтернет
<http://nz-hlukhiv.com.ua>

Видання зареєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 21939–11839ПР від 31.03.2016 р.)

© Національний заповідник «Глухів», 2021
© Інститут історії України НАН України, 2021
© Глухівський національний педагогічний університет
ім. О. Довженка, 2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО ТА ПАМ'ЯТКООХОРОННА СПРАВА

Вечерський В.В. Бароко українське, козацьке і мазепинське: термінологічні дефініції і сутність явища	7
Градун Е.Ю., Томілович Л.В. Проблеми та перспективи дослідження культурної спадщини м. Остер Чернігівської області	11
Єрзіна І.В., Томілович Л.В. Проблеми дослідження та збереження культурної спадщини м. Зіньків Полтавської області	22
Horkova A.O. From the history of the State historical and architectural reserve «Ancient Kyiv»	31
Молочкова Н.М., Ніщук Л.О., Гірак П.О. Досвід моніторингу мікроклімату у Софійському соборі	35
Черевко І.А. Моніторинг розвитку небезпечних геологічних процесів на території Киево-Печерської лаври: досвід, проблемні питання, шляхи вирішення	39
Протоиерей Чурочкин А.А. Пещери Софрониевой пустыни	48
Кириєвський В.Д. Свято-Михайлівська церква в селі Собич	54
Пришляк О.Б. Замок у с. Кривче як пам'ятка архітектури Західного Поділля	57
Осадчий Є.М., Качура О.В. Об'єкти XVI–XVII ст. Путивльської фортеці з розкопок Б.О. Рибаківа 1965 року	60
Mezentsev V.I., Sytyi Yu.M., Kovalenko Yu.O. Excavations at Baturyn in 2020 and stove tiles' reconstructions, 17th-18th c.	66
Ходак І.О. Єврейське кладовище в Борисполі (за експедиційними матеріалами Марії Вязьмітіної та Марії Новицької 1924 року)	75
Мирошніченко А.Н., Назарова В.В. Матеріали к «Русскому провинциальному некрополю» по городу Глухову	78
Борошко С.Л., Борошко Л.В. (Арандаренко) Дворянский род Арандаренко в европейской истории	86

РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЧАСІВ І СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Войтович М.М. Типологія амфор культури шнурової кераміки Верхнього Придністер'я	95
Ільчишин В.В., Ольговський С.Я. Тимчасовий пункт ливарного ремесла на Львівщині і деякі питання металообробки в ранньому залізному віці	102
Тищенко К.М. Золотоординські топоніми Лівобережжя	104
Коваленко Ю.О. Скарб XVII ст. з Некрасового	114

УДК: 929 Галаган:[347.236.2+316.334.54]

М.М. Будзар**З ІСТОРІЇ МАЄТКІВ ГАЛАГАНІВ У СЕЛАХ СОКИРИНЦІ ТА ДІГТЯРІ: 1760–1810-ті РОКИ**

У статті розглянуто історію маєтків Галаганів у селах Сокиринці і Дігтярі того часу, коли ця родина козацько-старшинського походження активно долучилася до процесу інкорпорації в елітні структури Російської імперії. Метою розвідки є аналіз стану цих садибних комплексів у часових межах останньої третини XVIII – першої чверті XIX століття за письмовими й візуальними джерелами. У статті прослідковується еволюція цих об'єктів у залежності від змін історичних обставин і поведінкових пріоритетів власників. Авторка осмислює причинно-наслідкові зв'язки між видозмінами у формах облаштування маєтків, традиціях родинного побуту й процесом адаптації нащадків козацької старшини до манери життя імперської аристократії. Уперше реконструйовано структуру спадкових помість Галаганів станом на кінець XVIII – початок XIX ст. й доведено, що така реконструкція надає інформацію про життєдіяльність не лише одного роду, але дворянства Лівобережної України як регіональної спільноти.

Ключові слова: Лівобережна Україна, Галагани, панський маєток, Сокиринці, Дігтярі.

Розгляд розбудови житлових і господарчих комплексів у межах земельних володінь української знаті в часовій перспективі сприяє активізації культурологічного напрямку історичних розвідок. Якщо, за М. Дінгесом, розглядати культуру як інтегральне явище, яке взаємодіє з іншими сферами (економічною, соціальною, політичною, релігійною) та структурує їх [9, с. 105], то можна висувати, що історико-культурний ракурс вивчення феномена панського маєтку в реаліях XVIII–XIX ст. є досить ефективним. Це дозволяє, за висловом П. Берка, залучити простір до матеріальної культури [1, с. 113] й досліджувати маєток як один із варіантів «окультуреного простору», де об'єдналися матеріальні та духовні результати людської діяльності.

Розмаїті варіанти облаштування панських маєтків надає Лівобережна Україна, на землях якої від початку XVIII до середини XIX ст. процес улаштування комплексів споруд для економічних і житлових потреб унаочнив «угасання» автономних прав Гетьманщини та інкорпорацію козацької старшини до лав імперського дворянства. Красномовним свідченням реалізації таких практик є історія маєтків Галаганів у селах Сокиринці та Дігтярі, улаштованих на землях, придбаних у 1710–1820-х рр. Гнатом Івановичем Галаганом (?–1748) [16, с. 348–351, 364–366]. Він спромігся у короткий термін долучити родину до верхівки старшинської знаті, забезпечивши на сторіччя вперед «статус сімейства майновим ресурсом та соціально-генеалогічними контактами» [2, с. 344].

Дослідження архітектурно-планувальних ознак маєтків Галаганів у Сокиринцях і Дігтярях зазвичай обмежується розглядом палацо-паркових ансамблів, створених за проектами архітектора П.А. Дубровського і майстра-садивника І.Е. Бістерфельда, й нерідко навіть у недавніх роботах [10; 20] використовуються розвідки

другої половини XX ст.¹ з відсилкою до відомого нарису Г. Лукомського [17]. Обставини розбудови замських помешкань у Сокиринцях і Дігтярях до початку XIX ст., власне, не вивчені.

Метою розвідки є розгляд стану садибних комплексів родини Галаганів Сокиринці і Дігтярі та їхньої еволюції з останньої третини XVIII до першої чверті XIX століття за письмовими й візуальними джерелами.

Передусім постає питання – коли саме землі у Сокиринцях і сусідніх із ними Дігтярях були облаштовані для проживання (постійного чи тимчасового) власників? Це багато важило й для одного з перших дослідників історії роду Галаганів О. Лазаревського. Він констатував, що Сокиринці належали Гнатові Галагану від 1716 р. за універсалом гетьмана І. Скоропадського, «безумовно, через вибір останнього», тому що були багатою маєтністю – до 150ти селянських дворич [16, с. 348], а Дігтярі привласнювалися поступово, теж, імовірно, від 1716 р., так що вже у 1753 р. позначалися як «Галаганівське село» [16, с. 366]. Утім, на думку вченого, отримавши «крім Сокиринців ще кілька сіл, Ігнатій Галаган у жодному з них не улаштувався; жив він і помер у своєму полковому місті Прилуки» [15, с. 452]. Імовірно, О. Лазаревський апелював до думки Григорія Павловича Галагана (1819–1888), котрий стверджував, що пращур похований у Преображенському соборі міста Прилуки [4, с. 6]. За твердженням В. Маценка, в Прилуках «біля Преображенської церкви, на узвишші» [18, с. 98] розташовувався особняк родини. Саме він слугував міською резиденцією Галаганів за часів, коли Гнат і Григорій Галагани кілька десятиріч очолювали полковницький уряд, і тоді, коли після зречення полковництва Григорієм Галаганом у 1763 р. на короткий термін цю посаду обійняв Іван Григорович Галаган (1740(39?)–1789). Вочевидь, рішення Григорія Галагана відмовитися від полковничого перначка, тобто у виборі між публічним і приватним життям віддати перевагу останньому, вплинуло на оформлення маєтку в Сокиринцях як житлового комплексу. «Відійшовши у приватне життя, Григорій Іванович опікувався виключно зміцненням своїх величезних маєтків, серед яких головним були Сокиринці...», – писав В. Маценко [18, с. 92]. Підтвердженням тому, що саме з другої половини 1760х рр. маєток у Сокиринцях став сімейним помешканням, є те, що Григорій Галаган не згадується у сповідних розписах Преображенського собору в Прилуках не лише за 1764 р., коли він перебував в усамітненні, але й за наступні роки. У відомості 1764 р. зазначено лише його сина Івана з дружиною Катериною (уродженою Дараган), відповідно 24 і 18 років, без ді-

1. Детальніше: Гассанова Н. Палац у Сокиринцях. Народна творчість та етнографія. 1994. № 23. С. 64–70; Косаревський І.О. Садиба в Сокиринцях. К. : Держбудвидав, 1959. 19 с.; Косаревський І.О. Сокиринський парк К. : Державне вид-во літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1961. 38 с.; Новаковська Н.П. Архітектор П.А. Дубровський на Україні. Питання історії архітектури та будівельної техніки на Україні. К., 1959. С. 231–263.

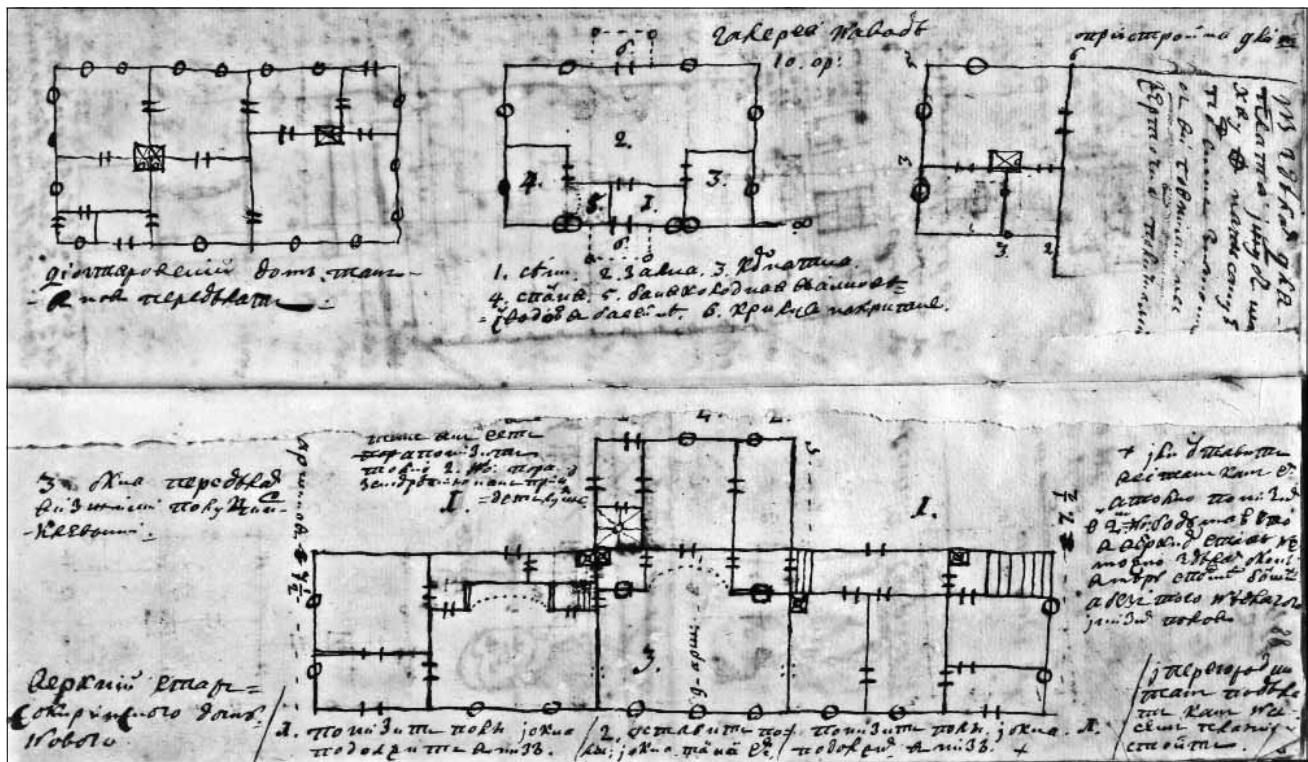

Рис. 1. І.Г. Галаган. Начерки споруд у маєтках Сокиринці та Дігтярі.
З щоденника закордонних подорожей. 1786 р. ІР НБУВ, ф. 1, оп. 1, спр. 1043, арк. 88

тей [5, арк. 23в.], у 1866 р. – їх же, з дворічною донькою Вірою [6, арк. 2–23в.], у 1779 році в родині вже троє дітей – 15-річна Віра, 14-річна Уляна, 11-річний Іван [7, арк. 2]. Утім у сповідних розписах 1781 року сімейства Івана Галагана немає, це опосередковано засвідчує, що родина у 1780-х рр. не мешкала постійно у Прилуках, можливо, з кількох причин – через сімейний конфлікт, який 1778 року увійшов у непримиренну фазу, у подальшому подружжя роз'їхалося, і, мабуть, через те, що будинок був знищений пожежею 1781 року, після чого, на думку В. Маценка, міське дворянство подалося до власних помість [18, с. 100].

Ще низка свідчень унаочнює перетворення маєтку в Сокиринцях на сімейне помешкання у другій половині 1760-х – у 1770-ті роки. Деякі дані містяться в заповіті Г. Галагана 1771 р., написаному в Сокиринцях, де маєток згадано як місце утримання родового майна, що лишалося його дітям у спадок, – грошей різного походження і номіналу (рублі, талери, дукати тощо), речей (2 сундуки зі срібним посудом, 2 скрині з одягом, білизною, зброєю (шаблі, кинджали) тощо) [15, с. 461]. У цьому ж документі Сокиринці – «дім жилий з усім убранством, такий, який він зараз є» [15, с. 462] – зазначалися як місце проживання доньки заповідача Олени Григорівни Миклашевської, удови. У щоденнику С.І. Лашкевича, чоловіка другої доньки Григорія Гнатовича Параскеви, змальовано, як з нагоди приїзду родини Лашкевичів до Сокиринців із ближчих сіл з'їжджалися знайомі, влаш-

товувалися вечори «з музикою», іноді – полювання «з яструбами», а додому, в Брахлів на Стародубщині, Лашкевичи поверталися з дарунками – баранами, кіньми, маслом, сиром, пшоном, вовною, медом тощо [19, с. 709].

Вочевидь, ще за життя батька в Сокиринцях мешкав Іван Галаган із родиною. Г.П. Галаган писав про святкування Різдва в маєтку з вертепним дійством: «у 1770х роках до мого прадіда зайшли з вертепом кийські бурсаки [...] мій прадід, утримавши на деякий час мандрівних акторів, влаштував для себе вертеп» [3, с. 9]. Згадуючи дитинство, Микола Андрійович Маркевич писав про маєток родичів Сокиринці: «Різдво там святкували з колядкою та вертепом. Це захоплювало мене...» [14, арк. 119]. Саме за Івана Галагана, котрий «побудував там чималий дерев'яний будинок, збережений до 1829 року...» [4, с. 10], Сокиринці упродовж 1780-х рр. остаточно набули ознак родинної резиденції. Цьому, імовірно, сприяло те, що назвемо «інтимізацією способу буття» колишньої козацької старшини, значна частина якої, отримавши права імперського дворянства, передусім можливість уникати громадсько-військового служіння державі, обрала приватний спосіб життя, але за умови участі в повітових і губернських органах управління. Імовірно, це відповідало й особистісним нахилам І. Галагана, котрий, вірогідно, не маючи кар'єрних амбіцій, використовував переваги соціального статусу для улаштування осібно життя. Він виучив сина в Лейпцигу, двічі побував за кордоном, ініціював пере-

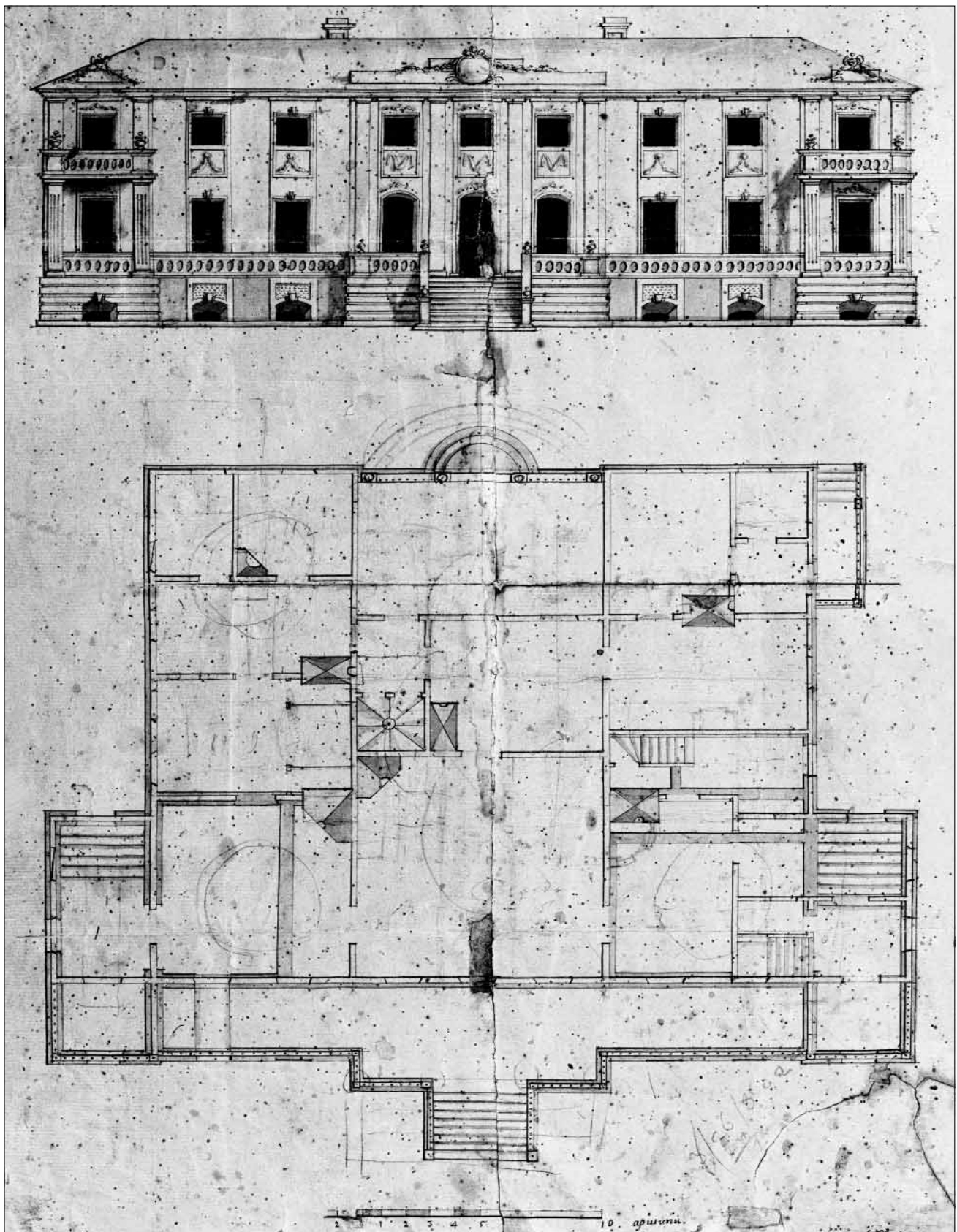

Рис. 2. Маєток Галаганів у Чернігівській області. Будинок (двоповерхова будівля), 1788 р.: фасад, план. Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека ім. В.Г. Заболотного. Інв. № 250737

будови не лише у Сокиринцях, але й у Дігтярях.

Житловий комплекс у Сокиринцях, як він постав після поновлювальних заходів Івана Галагана, у загальних рисах реконструюється на основі порівняння візуальних джерел часу його створення та пізніших письмових свідчень, де, безумовно, зафіксовані нововведення, запроваджені його сином Григорієм.

У начерках, зроблених Іваном Галаганом у записах його подорожного щоденника, датованих 1786 р., бачимо плани будинку в Дігтярях і другого поверху садибного дому в Сокиринцях. Підписи засвідчують, що на 1786 р. і у Сокиринцях, і у Дігтярях сталися (чи продовжувалися) перебудови раніше зведених там споруд (рис. 1). Ці схеми унаочнюють, по-перше, помітну різницю між житловими помешканнями у Дігтярях (одноповерховий будинок з дев'ятьма внутрішніми приміщеннями, частина з яких, вочевидь, мала допоміжне призначення – ганок, передпокій тощо) й у Сокиринцях (на плані відтворено другий поверх доволі місткої будівлі складної конструкції, зі значною кількістю вікон на фасадах). На цьому ж малюнку бачимо споруду, найменовану «галерея на воді», яка мала сіни, велике приміщення, назване «зальна», три менших – «кімнатна», спальня, «баня холодної в алькові, з водою в басейні» – і двоє критих ганків. Вочевидь, ця споруда розташовувалася біля паркового ставу, її зазначено у всіх збережених описах маєтку: «літня зала в кінці саду» [22, с. 43в.], «зала біла з золоченим карнизом, де на хорах стояв орган» [14, арк. 119], зала чи великий павільйон, літній, без печей, декорований у «помпейському» стилі [4, с. 16].

Сформованість ансамблю споруд у Сокиринцях за часів Івана Галагана підтверджує-

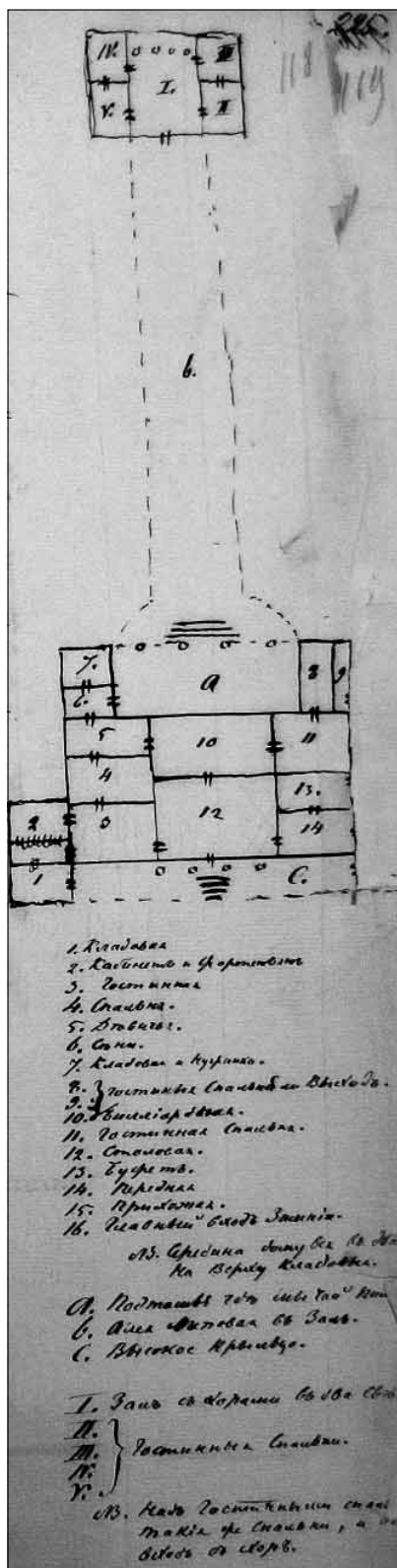

Рис. 3. Маркевич М. Начерк плану житлового комплексу в маєтку Галаганів в Сокиринцях (станом до середини 1820-х рр.). Інститут російської літератури РАН, ф. 488., оп. 1, д. 38, с. 119

ся тим, що в 1783 р. на території маєтку було зведено дерев'яну церкву, освячену на честь святої великомучениці Варвари [8, арк. 3зв]. Сакральний складник демонструє цілісність будь-якого маєткового комплексу. Композиційним центром ансамблю, безперечно, був «сокиринський предківський дім», за словами нащадка, побудований чи пізніше декорований «у стилі Людовіка XVI» [4, с. 16]. Припустимо, що саме цей будинок зображений на малюнку з колекції архітектурних рисунків і планів з архіву Галаганів (рис. 2). У нижньому правому кутку аркуша є напис латиною «I.G. fecit. Anno 1788» («I.G. зробив. Рік 1788»), що можна розуміти двояко: 1) І. Галаган – автор зображень, 1788 р.; 2) І. Галаган завершив будівництво в 1788 р. Ми схилиємося до другого. Насамперед, фасад будинку, датованого 1788 р., має усі ознаки французького неокласицизму – «стилю Людовіка XVI»: простий прямокутний об'єм, акцентування центральної частини портиком, оздобленого пілястрами, зменшення висотності другого поверху, бічні ризаліти, відокремлені пілястрами від основного корпусу, використання французького русту у декорванні першого поверху. По-друге, доказові аргументи надає порівняння зображувальних джерел. Як-от бачимо, що у схемі 2-го поверху будинку в Сокиринцях з щоденника 1786 р. і в будівлі на малюнку 1788 р. співпадає кількість вікон на фасадах – на кожному поверсі по 7 в основній частині і по 1 в ризалітах. По-третє, зіставлення плану будинку на малюнку 1788 р. і схеми садиби в Сокиринцях у нотатках А. Маркевича (рис. 3) засвідчує спільність конструктивних рішень цих споруд: високий ганок, акцентований чотирма пілястрами на центральному фасаді, крита тераса з виходом в паркову зону з протилежного боку, два великі приміщення на центральній осі споруди тощо (зауважимо, що М. Маркевич замальовував сокиринський будинок за згадками більше ніж 10-річної давнини).

Тобто до початку 1790-х рр. маєток у Сокиринцях набув рис цілісного палацово-паркового комплексу, де репрезентативний панський дім гармоніював з природним середовищем: по один бік його два флігелі розміщувалися на зеленому

подвір'ї, затіненому великими деревами, по інший – обсаджена липами алея вела від квітника під віковими дубами до літнього павільйону [4, с. 16].

Григорій Іванович Галаган (1768–1808) у віці трохи за двадцять років успадкував від батька Сокиринці як облаштоване «родове гніздо», додавши йому ознак розважальної резиденції. Саме він створив тут оркестр з музикантів-кріпаків і вільнонайманих виконавців, тоді ж, імовірно, у маєтку облаштували «музичну школу» – флігель на кам'яному фундаменті з шести кімнат і двох сіней [22, арк. 4зв], а «залу» в саду перебудували. Красномовну оцінку поведінці Григорія Галагана дав його внучатий небіж М. Маркевич, котрий згадував, що той, не кохаючи дружину Ірину Антонівну з роду Милорадовичів, у маєтку «опорядив жаклиний гарем, у флігелях жили його дівки; невдовзі за бажанням самого Григорія Івановича цей гарем перетворився на бордель; усі гості під звуки оркестру й під хорові співи пили коштовні вина, потім йшли до садового флігеля і до зали й розбирали хвойд...» [14, арк. 118зв.]. Попри таку репутацію господаря, Сокиринці лишалися місцем проживання його родини – дружини й трьох дітей. Також за Г.І. Галагана удосконалився сакральний складник маєтку – 1803 р. було зведено кам'яну Варваринську церкву з дерев'яною дзвіницею, що пізніше розібрали «за ветхістю» [8, арк. 3]. Цю церкву Г. Лукомський назвав чарівною спорудою у стилі раннього екатерининського класицизму [17, с. 203].

Стиль господарювання Григорія Івановича Галагана призвів до того, що після його смерті маєтки у Сокиринцях і Дігтярях (окрім тих частин, якими володіла його мати), були обтяжені боргами. У лютому 1809 р. І. Галаган писала синам Петру й Павлу: «Не турбуйтеся, діти, про Дігтярі, я їх викупила й віддала 12 тисяч Івану Івановичу Тарновському...» [13, арк. 1зв]. Після смерті у 1809 р. І.А. Галаган опіку над майном родини і боргові зобов'язання взяла К.Ю. Галаган; це зберегло сімейні статки.

Документ розподілу майна між Петром Григоровичем і Павлом Григоровичем Галаганами та їхньою бабусею, датований 1815 р., змальовує помістя в Сокиринцях на початку XIX ст. У описі зазначені, окрім двоповерхової панського оселі на кам'яному фундаменті в 12 покоїв, два будинки старі на чотири кімнати з передпокоюми, музикантський флігель, літня зала, дві нові комори з каретним сараєм посередині, баня, комора з льохом для продуктів, стайня на кам'яному фундаменті з возовнею та двома коморами, колодязь, пташник, броварня, кузня, млин на ставку тощо [22, арк. 4зв.-5]. В описі деякі споруди зазначені як «старі», а окремі – навіть не рублені, а зроблені з лозняка, що засвідчує тривалість утворення всього комплексу.

З поєднання давніх і нових споруд складався, во-

чевидь, і маєток у Дігтярях, хоча за розмірами був значно меншим. Петро Галаган у листі до брата, написаному в лютому 1824 р., напередодні приїзду до Дігтярів, невдовзі після одруження з С.О. Казадаєвою, прохав опорядити маєток, передусім знищити старі службові приміщення (клуню, свинюшник, біленьку) «на вигляд вельми неприємні і тепер зовсім непотрібні» [21, арк. 37], перебудувати «бабусин будиночок для прибулих» в очікуванні гостей, а в самому будинку переобладнати приміщення для спальні, щоб воно не було прохідним.

Без сумніву, такі предківські господи не відповідали життєвим амбіціям наступних власників, котрі вже були «плоттю від плоті» імперського дворянства. Тому перебудови і Сокиринців, що дісталися Павлу Галагану, і Дігтярів, власності його брата, цілком винищили старі архітектурні складники обох маєтків. І, ймовірно, говорячи у незавершеному нарисі про історію Сокиринців «Під дубами», що «люди нещодавно минулих поколінь довели до крайнощів неповагу до своєї старовини, безжально стираючи її з лиця землі...» [12, арк. 1зв.], Григорій Павлович Галаган думав про свого батька, котрого гаряче любив, і про свого дядька. Для цього представника роду Галаганів знищення старих будівель у дідизнах знаменувало розрив з традицією, акумульованою, зокрема, в козацько-старшинському минулому роду. В іншому тексті – «Старий дім» – він писав, як погляд на вікові дуби, поблизу яких колись тулився дідівський дім із флігелями й подвір'ям, викликав у нього гіркі думки про те, що привласнені чужі традиції поглинули старовинний побут українського панства [12, арк. 1].

Розгляд обставин розбудови маєтків Галаганів як житлових і господарчих комплексів з середини XVIII до початку XIX ст. доводить, що цей процес був обумовлений як еволюцією майнових статків родини, так і зміною діяльнісних пріоритетів її представників, і, звісно, визначався інкорпорацією нащадків козацької старшини до імперської еліти. Маєтки у селах Сокиринці та Дігтярі неподалік від полкового, пізніше повітового міста Прилуки набули ознак житлових осель не водночас. Пріоритет залишався за Сокиринцями (можливо, через меншу відстань до міста, ознаки ландшафту й величину поселення). Лише поява двох спадкоємців прискорила розвиток Дігтярів як родинної резиденції.

Зіставлення візуальних і письмових джерел (архівних і опублікованих) допомагає уявити як екстер'єр (частково – інтер'єр) «предківських осель» у маєтках Галаганів, так і окремі складники комплексів. Бачення того, якими ці помістя були до розбудови репрезентативних класицистичних ансамблів, допомагає зрозуміти підстави тієї ностальгії за зниклим світом старовинних панських домівок, виразником якої був Григорій Павлович Галаган, котрий, міфологізуючи козацьке минуле власних предків, протиставляв його імперському аристократизму їхніх нащадків. Розгляд еволюції матеріального світу української еліти в реаліях XVIII–XIX ст.

й аналіз залежності таких змін від світогляду дворянства є перспективою подальших досліджень.

ДЖЕРЕЛА

1. Бёрк, П. Что такое культуральная история? / пер. с англ. И. Полонской; под науч. ред. А. Лазарева. Москва : Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. 240 с.
2. Будзар М. Культурні пріоритети «нової еліти» в українському соціумі XVIII ст.: родина Галаганів. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*. 2016. № 143 (2). С. 343–31.
3. Галаган Г.П. Малорусский вертеп; предисл. П.И. Житецкого. *Киевская старина*. 1882. № 10. С. 1–38.
4. Галаган Г.П. Род Галаганов. 25-летие Коллегии Павла Галагана в Киеве; под ред. А.И. Степовича. Киев, 1896. С. 1–23.
5. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО), ф. 1462, оп. 1, spr. 12 730, 29 ark.
6. ДАЧО, ф. 1462, оп. 1, spr. 12 731, 26 ark.
7. ДАЧО, ф. 1462, оп. 1, spr. 12 734, 29 ark.
8. ДАЧО, ф. 1530, оп. 2, spr. 139, 8 ark.
9. Дингес М. Историческая антропология и культурная история: через теорию «стиля жизни» к «культурной истории повседневности». Одиссей. Человек в истории 2000. Москва : Наука, 2000. С. 96–124.
10. Дударенко В.М. Композиційні та історико-архітектурні особливості побудови об'єктів палацово-паркового мистецтва Лівобережної України. Київ: МАУП. 2016. 130 с.
11. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ), ф. I, оп. 1, spr. 6860, 2 ark.
12. ІР НБУВ, ф. I, оп. 1, spr. 6886, 7 ark.
13. ІР НБУВ, ф. III, оп. 1, spr. 46 574, 2 ark.
14. Інститут російської літератури РАН, ф. 488, оп. 1, д. 38, 136 с.
15. Лазаревский А. Галагановский семейный архив. *Киевская старина*. 1883. Т. VII, № 11. С. 432–471.
16. Лазаревский А. Описание Старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления. Киев, 1893. 426, 1–XV.
17. Лукомський Г.К. Сокиринці: (маєток графині О.П. Ламздорф-Галаган, Полтавської губ., Прилуцького повіту). *Хроніка - 2000*. 2005, вип. 63/64. С. 192–204.
18. Маценко В.А. Прилуцька територія. Історичне та статистичне описання території Прилуцького уезда Полтавської губернії. Ромни, 1888. 238 с.
19. Николайчик Ф. Род Лашкевичей и дневник одного из них. *Киевская старина*. 1887. Т. XIX. С. 696–716.
20. Ткаченко Т. Сокиринська садиба Галаганів як приклад палацово-паркового мистецтва Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. *Наукові записки з української історії*. 2018. Вип. 44. С. 14–23.
21. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України), ф. 1475, оп. 1, spr. 76, 115 ark.
22. ЦДІАК України, ф. 1475, оп. 1, spr. 1215, ark. 1–9zv.

Budzar M. From the history of Galagan's family estates in the villages Sokyryntsi and Dihtari: 1760-s – 1810-s

A history of Galagan's family estates in the villages Sokyryntsi and Dihtari at that time when the family from Cossack-sergeant background was actively engaged in incorporation process into the elite structures of the Russian Empire was considered in the article. Historical and cultural perspective of the study was applied for that purpose. The aim of the study is to analyze a state of residential and administrative complexes based on written and visual sources in time period from the last third of the 18th – to the first quarter of 19th century. Evolution of the objects, depended on changes of the historical circumstances and behavior priorities of the owners, is followed in the article. The author considers cause-and-effect relations between the forms of estates' arrangement, traditions of family life and adaptation process of Cossack-sergeant family to the aristocratic way of life accepted in the Empire. The study applies comparative analysis of archive sources – namely, texts and visual sources – to reconstruction of material components of the estates' complexes that have not been preserved till nowadays. Consequently, the methods of attribution and source chronologizing were used for establishing connections between document's content and historical events. Simultaneously, the information defined when the estates began to be used as residential places in contrast to pure economic purposes. A conclusion regarding what an estate started to be used as "ancestral home" and when it had gained the features of palace-park complex was drawn. A reconstructed structure of Galagan's family estates in time period from the end of the 18th – to the beginning of the 19th century was presented for the first time as well as it was proved that such reconstruction provided information regarding life of all nobility of Left Bank Ukraine as a regional community in lieu of one single family.

Key words: Left Bank Ukraine, nobility, Galagan's family, estate, Sokyryntsi, Dihtari.

REFERENCES

1. Byerk, P. (2015). *Chto takoe kul'tural'naya istoriya* [What is cultural history?]. I. Polonskaya (trans); A. Lazarev (ed.). Moskva : Izd. dom Vysshej shkoly ekonomiki. [in Russian].
2. Budzar, M. (2016). Kulturni priorytety «novoї elity» v ukrainkomu sotsiumi XVIII st.: rodyna Galaganiv [«New elite» cultural priorities in ukrainian society in the 18th century: the Galagan's family]. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego : Prace Historyczne*, 143 (2), pp. 343–351. [in Ukrainian].
3. Galagan, G.P. (1882). Malorusskij vertep; predisl. P.I. Zhiteckij [Malorussky vertep; preface P.I. Zhitetsky]. *Kievskaya starina*, 10, pp. 1–38. [in Russian].
4. Galagan, H.P. (1896). Rod Galaganov [The Galagan's family]. *25-letie Kollegii Pavla Galagana v Kieve. Steповich, A.I. (ed.)*, (pp. 1–23). Kyiv. [in Russian].
5. Derzhavnyi arkhiv Chernihivskoi oblasti (dali – DACHO), f. 1462, op. 1, spr. 12 730, 29 ark.
6. DACHO, f. 1462, op. 1, spr. 12 731, 26 ark.
7. DACHO, f. 1462, op. 1, spr. 12 734, 29 ark.
8. DACHO, f. 1530, op. 2, spr. 139, 8 ark.
9. Dinges, M. (2000). Istoricheskaya antropologiya i kul'turnaya istoriya: cherez teoriyu «stilya zhizni» k «kul'turnoj istorii povsednevnosti» [Historical anthropology and cultural history: through the theory of «lifestyle» to the «cultural history of everyday life»]. *Odissey. Chelovek v istorii 2000*. (pp. 96–124). Moskva : Nauka. [in Russian].
10. Dudarets, V.M. (2016). *Kompozitsiini ta istoriko-arkhitekturni osoblyvosti pobudovy ob'ektiv palatsovo-parkovoho mystetstva Livoberezhnoi Ukrainy* [Compositional and historical -architectural features of construction of objects of palace and park art of the Left Bank of Ukraine]. Kyiv : MAUP. [in Ukrainian].
11. Instytut rukopysu Natsional'noyi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho (dali – IR NBUV) [Institute of Manuscript, Kyiv, Ukraine], f. I, op. 1, spr. 6860, 2 ark.
12. IR NBUV, f. I, op. 1, spr. 6886, 7 ark.
13. IR NBUV, f. I, op. 1, spr. 46 574, 2 ark.
14. Institut russkoj literatury RAN, f. 488, op. 1, d. 38, 136 s.
15. Lazarevskij, A. (1883). Galaganovskij familnyj arhiv [The Galagan's family archive]. *Kievskaya starina*, VII, pp.432–471. [in Russian].
16. Lazarevskij, A. (1893). *Opisanie Staroj Malorossii. Materialy dlya istorii zaseleniya, zemlevladieniya i upravleniya* [Description of Old Little Russia. Materials for the history of settlement, land ownership and management]. Kyiv. [in Russian].
17. Lukomskiy, H.K. (2005). Sokyryntsi : (maietok hrafyni O.P. Lamzdorf-Galagan, Poltavskoi hub., Prylutskohu povitu) [Sokyryntsi: (estate of Countess O.P. Lamzdorf-Galagan, Poltava province, Pryluky district)]. *Khronika-2000*, (Vol. 63/64, pp. 192–204). Kyiv. [in Ukrainian].
18. Matsenko, V.A. (1888). *Prilukshina. Istoricheskoe i statisticheskoe opisanie territorii Prilukskogo uezda Poltavskoj gubernii* [Historical and statistical description of the territory of the Pryluky district of the Poltava province]. Romny. [in Russian].
19. Nikolajchik, F. (1887). Rod Lashkevichej i dnevnik odnogo iz nih [Clan Lashkevich and the diary of one of them]. *Kievskaya starina*, XIX, pp. 696–716. [in Russian].
20. Tkachenko, T. (2018). Sokyrynska sadyba Halahaniv yak pryklad palatso-parkovoho mystetstva Livoberezhnoi Ukrainy kintsia XVIII – pochatku XIX st. [Sokyryntsi estate of Galagans as an example of palace and park art of the Left Bank of Ukraine of the end of the XVIII - the beginning of the XIX century]. *Naukovi zapysky z ukraїnskoi istorii*, 44, pp. 14–23. [in Ukrainian].
21. Tsentralnyi derzhavnyi istorichnyi arkhiv Ukrainy, m. Kyiv (dali – TsDIAK Ukrainy), f. 1475, op. 1, spr. 76, 115 ark.
22. TsDIAK Ukrainy, f. 1475, op. 1, spr. 1215, ark. 1–9zv.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2021 р.
Рекомендована до друку 28.04.2021 р.

